

ดอกไม้ในวรรณคดีไทย ๘

โดย ชักกลอน ๕๗ 27



๒๘ สารภี

“สารภียี่สุ่นพิกุลเกด กระจินเทศกระจุ่มดอกออกไสว
พวกผู้หญิงชิงชังช่อดวงดอกไม้ บ้างชิงได้ดอกประดู่ช่อนชูชม”

วรรณคดี : พระอภัยมณี

ผู้ประพันธ์ : สุนทรภู่

“ขึ้นลานวัดทัศนาดูอาวาส ติลาลาดเลียบเดินเนินสิงขร
พฤษภาออกดอกช่ออรชร หอมจรจำปาสารภี”

วรรณคดี : นิราศเมืองเพชร

ผู้ประพันธ์ : สุนทรภู่



ตำรายา Mammea siamensis

ชื่อสามัญ Negkassa วงศ์ Clusiaceae

ชื่อท้องถิ่น ตำรายาแผน และ ตรีอัยพี

ต้นทรพี ตอกตำรายา มีหัวไทย

ถิ่นกำเนิด พม่า ไทย ในอินโดจีน

รวมถึงถิ่น คาบสมุทรมลายูใต้

ไม้ยืนต้น ขนาดกลาง ไม้ผลัดใบ

ขอบที่แตก รำไร ไม้เบญจพรรณ

ไม้ดอกเดี่ยว ขั้วกระดุก ขุกตามกิ่ง

สรรพคุณ บำรุงครรภ์ โลหิตพิการ

ตำรายา พิภพเกสร ห้า-เจ็ด-เก้า

ขจัดพิษร้อน ถอนพิษไข้ หายตาตาย

ชื่อจริงแท้ แต่ก่อนกาล ท่านแนะนำ

ปลูกตำรายา วันเสาร์ เช้าดารา

รสหวานขม กลิ่นหอมมาก เจริญอาหาร

บำรุงประสาท ธาตุพิการ ฟันคั่นคลาย

บำรุงโลหิต ขับคลายเศร้า เบาท้องอืด

บำรุงหัวใจ ให้พลัง ตั้งอาชา

เด็ยดตัวยโร ไร่ไร่ร้อย ถอยหนีหน้า

เสริมพลัง ว่างขา อายุยืน



สถิตย์พันธ์ บรรณสถิตย์

สมรป่าเพย เขยักถิ่น ทอกรุ่นมา
กลิ่นนั้นพา ติดใจ ให้ไหลหลั่ง
เดินตามหา ทอกระไร ในไพรพง
ดอกรุ่นคง ธารทิ น้แหละนา

ดอกรุ่นกลุ่ม สีขาว งามสะอาด
เกษรดาษ เทล็ดองสวย ด้อยกันหนา
ทอกระริน ชื่นจิต เทล็ดอกนา
สุชอุรา หน้าปลูกไว้ ในบ้านเขยอ

สรรพคุณ ชวยบำรุง เล็นประสาท
แพ้อากาศ แก้วงเวียน อ่าเจียนเขยอ
บำรุงใจ กินจ้ำอได้ ดีนักเขยอ
ให้ต้องเทล็ดยอ หนาหา ธารทิ



ศกุนตลา ณ หนองคาย



ช่อดอกตูม กลุ่มกระจุก คล้ายมุกอร่าม
เกสรเหลือง เมล็ดองราย พรายเพริศแพรว

คราแย้มงาม กลีบขาว งามดุจแก้ว
ไซยหอมแล้ว ทุกข์แคสั้ว คือดาดาไกล

คือไม้ยืนต้น เต็มงาม นามลือลือ
ให้ร่มเงา อุดมดก ดอกผลไซริ

พราวขลิบ ใบหนามัน นั้นดูดยได้
ทั้งกินได้ นำไป แต่งเป็นแยมไอศ

เนื้อไม้ดี สีแดง เหมาะสร้างบ้าน
สมบัติเด่น ลำค่า นั้นลือลือไพร

ดอกละคราย ย้อมผ้าแดง แต่งยอใย
ต้นผลดกใบ ล้วนนำใช้ คู่มราคา

ใต้เงาต้น หลั่นร่วง ละอองดก
เคยเด็ดดอก ทัดหู แก้วกานดา

ไม้กำชอก แต่ยังคง พะองหา
นานแล้วหนา อากไป ลูต ไกดดา



กุศล คำเพราะ

ยามฟ้าสว่างแสงตะวันฉาย
เหล่านกกาโฉบบินเอากินจน

เย็นพระพายพลิวแผ่ตามแนวถนน
กระรอกชนวิ่งแผลบแนวไม้งาม

กตัญญูระรวยล้นหลมให้ชมชื่น
ดอกอะไรหอมเย็นเห็นลดยงาม

แลพระวันหอมล้นชวนให้ถาม
เจ้าตงามสารภีที่ต้องตา

เป็นไม้งามต้นตรงยอดทรงพุ่ม
ขึ้นในป่าเบญจพรรณเงื้อมนมา

ชอบทั้งลุ่มดินทรายปลูกง่ายหนา
ไม่มีค่าตัดดอกไม้ให้ที่อื่น

สารภีดอกขาวดกาดลย
ออกดอกเดี่ยวหรือเป็นช่อสารพัน

หอมระรวยขจรไกลให้ดีชื่นดี
เกสรนั้นเห็ดลือลือลือลือลือลือ

สารภีสมุนไพรใช้ประโยชน์
รักษาโรคบำรุงกายได้ล้ำแดง

แลนปราโมทย์ปลูกไว้ได้แถม
อีกทั้งแปลงผลิตภัณท์นั้นมากมาย

เป็นต้นไม้มงคลตลอดความดู
ผสมน้ำตรึงพระขั้ระกาย

ยามดอกชุกเก็บไว้ได้เห็ดหลาย
หอมติดกายเนื้อนางไม่จางเลย



อัญชลี ณ เชียงใหม่

สารภี ไม้ไทยนี้ จำได้มัน
ต้นสูงชัน กิ่งก้านแผ่ แลเป็นพุ่ม
ออกดอกเดี่ยวๆ บ้างชูช่อ ชื่นหอมหอม
ดอกเป็นกลุ่ม เกสรเหลือง เคื่องนัยตา

ยามดอกบาน หอมเย็นนาน สะท้านจิต
ช่อชูชิต ตัดตรึงใจ ใคร่ครวญหา
กลิ่นหอมเจ้า เจ้าอารมณ์ สมนุรา
สุขจริงหนา ได้ชื่นชม ตมสารภี

ต้นไม่งาม คู่สาวงาม ตามทำนองเรือ
ไม้ดอกเดี่ยวๆ กลิ่นหอมเย็น เช่นโฉมศรี
ใจระทึก เมื่ออยู่ใกล้ ทำใจดี
ไม้ดอกนี้ หอมอบให้ แทนใจเรา

สารภี ดอกไม้นี้ ยังจำได้ มอบแทนใจ แต่เธอไป มอบให้เขา
สารภี กลิ่นนี้หนอ ก็บางเบา นิ่งขมิ้นเขา ด้วยความเหงา ฝากสารภี



ศรีวัฒน์ สุวรรณ

สารภีหอมฉวีระวีร์นจิต
อยากอยู่จิตเดียวไกลสายลม
จะรักเธอตราบนานชั่วฟ้าดิน
แม่งามจนตาจรไปไหนใด

สารภีในสวนหอมฉวี
ร่วมระวีร์นขึ้นกิ่งก้านแผ่กว้างใหญ่
ดอกสีขาวเกสรเหลืองเรื่อละไม
กลิ่นฟุ้งไกลไกลจร้าอารมณ์

เนื้อไม้สารภีแข็งทนทาน
รอดตองคานเล้าฟันผ่าดูงามดี
เพชรนิลเจอรวิหิตลายหลากมากนิยม
ใครใครชมไม้นี้ได้โดยดีจริง

ทิศตะวันออกเฉียงใต้ในวันเสาร์
คนในบ้านอายุยืนไม่ทอดทิ้ง

ให้หนึ่งเขาได้เป็นผู้ปลูกหนึ่งยอดหญิง
รักกันยิ่งแสนหวานยาวนานเอย



ดวงพร เดชกุลทอง



ถาวรวัตถุ ไม้นี้ไม่เคยเห็น
แต่ถ้าเป็นชื่อผู้หญิงนั้นรู้จัก
เป็นเจ้าชายชื่อถาวรที่น่ารัก
เพียบพร้อมนักพี่ถาวรที่อันแน่

ดอกถาวรที่ทางใต้เรียกสร้อยพิ
จันทรบุรีเรียกทพไม่ตีแก้
ถาวรที่แดนใต้ยิ่งใหม่ไม่เปลี่ยนแปร
ด้วยจริงแน่ดอกถาวรที่มีหัวใจ

ดอกดอกเดี่ยวหรือช่อตามกิ่ง
สุดสวยยิ่งกลีบดอกขาวปราศใส
ตรงกลางเล่าเกสรเหลืองเรื่อไรไร
เข้ายอนใจกลิ่นถาวรนี้ชวนดม

แนวแห่สะพานสารวิถีพลัดโดย
รูปกระสวยพิศวัยเยาว์ดุจเหวี่ยงส้ม
๑๐๖จะหวานทานได้รสกล่อมกลม
ยังนิยมเป็นผลิตภัณท์ให้ทำไวน์

ดอกสารภีที่พุ่มตูมให้ได้ดี
สกัดทำเป็นดีเยี่ยมผ้าได้
ให้สีแดงแรงฤทธิ์ติดจับไว
โดยได้ใจแดงสารภีสีตัดองศา

สารภีดอกไม่มีคุณค่า
ตำรับยา"พิภักเกรสรเกล้าเส็ดห้า"
ใช้เป็นยาบำรุงได้หลายอย่างหนา
แก้โรคตำรายากระหายให้ได้ดี

ประโยชน์ของสารภีนี้มากอัน
ไม่มองคดทรงพุ่มทึบใบสวยนี้
ให้บังลมให้ร่มเงาเย็นชุ่มดี
ปลูกสารภีประดับบ้านโบราณเชิษฐ์



อุตุพร สุวรรณปากแพรก

สารวิเศษเสวยรสโดยเสน่ห์
เจ้างามเด่นเห็นสุดเสวยรสโยภา

เสวยสุดเท่าที่เก้สุดสุดดูนางฟ้า
รักเจ้าหนาสารวิเศษจริงเสียด

สารวิทรรพีหรือสร้อยพิ
มีเรือนยอดแผ่กว้างลำต้นเรียว

ต้นไม้ยืนต้นสูงจนเสียด
เสียดไม้เกลียดเป็นเส้นตรงและทวนทวน

ใบเป็นรูปไข่กลับหรือรูปรี
เส้นใบย่อยเป็นร่างแหความกว้างปาน

ปลายอาจมีติ่งสั้นสั้นขอบขนาน
ได้ประมาณสองจุดทำถึงเจ็ดขม.

สารวิมีดอกเดี่ยวหรือช่อกระจุก
ดอกย่อยขนาดหอมหวานดลลลล

ดอกจะชูตามกิ่งดอกหอมหนา
ดอกดกดั่งอมกรารถึงมีนาคม

สารวิมีดอกหอมพลูสีหวาน
บำรุงเส้นประสาทและแก้ลม

บำรุงมาลัยขยายตลอดเสียดเหมาะจะดื่ม
นำผสมตามตำรับพิภักตฤ

สารวิแปรรูปทำน้ำผลไม้
ปลูกบ่องกันให้เสียดจัญไรจร

ทำไวน์แยมแยมต้นกันรั้น
เอากออ่อนอ่อนให้ปลูกปลูกสารวิ



อาชนท์ สรวดีสุตร

"สารวิพิฑูอัสน์เทศ"

คือสาเหตุจำขี้อ ไม่นีได้มัน
เป็นบทกอลอนบทเพลงที่ฟังกัน
ถึงกระนั้นก็ไม่เคยเขยอิต ใกล้เคียง

เพื่อน ม.ต้นคนทำองมาขี้อ" สารวิ"
โดยเกรตBแรกประสพคบกันได้
เคยลองแหยมแยมลิบเชอ ไม่นีใจ
ไม่เป็นไรเล็กจำคำ" สารวิ"

นั่งรถ ไฟโบดิยงใหม่หลาย(ลิบ)ปีก่อน
มีบ้ายต้อนรับใหญ่ให้ลูขี
ตั้งตั้งเด่นหน้าสถาน
อำเภอ" สารวิ"ด้านหน้ามาเวียงพิงค์

จากวันโน้นมาวันนีที่รู้จัก
" สารวิ" มาทายทุกแค่3สิ่ง
ขอขอบคุณสูง ได้งเพื่อนรักจริง
มอบบการบ้านใหม่ขิงขิงขี้อ" สารวิ"



สุวิทย์ เทียรทอง

สารภี พิมพิไล ใสสะอาด
หอมระรวย ขวดยกลิ่น ประทินโฉม
เพียงองค์พักรตร์ ประจักษ์เล่า นำเล่าโฉม
ตั้งแต่งโฉม นำชมชื่น ทุกคืนวัน

ได้พบสาว เจ้าสารภี คนนี้หนอ
เคยเคสียคลอ ๑๑เขาะเล่า เราดูขสันต์
นานแล้วไซ้ ใจแหม้ชื่น กลับคืนพลัน
คิดถึงนั้น วันพบแล้ว เจ้าสารภี

พบสารภี สาวสวยนี้ ที่เที่ยงใหม่
ยืนโดดเดี่ยว เดียวดาย ข้างกายมี
สาวเลี้ยงฮาย ใจฉันแล้ว พบเจ้านี้
สารภี ตันน้อย ยืนคอยใคร

ใจเป็นสุข ทุกข์พ้นคลาย หายจากโศก
คู่หนุ่มสาว เคลับระคอง ไซ้คล้องใจ
พิชชโลนโลก เทียงงานนี้ ที่เที่ยงใหม่
สุขโฉม ใจสันนัถ์ จักต้องตา

สายตามอง อ่องตาน้อง ต่องฉากนั้น
ด้วยต้อฉัน นั้นต่องพราว ฉากน้องมา
สายสัมพันธ์ นั้นคงอยู่ รู่ตีหนา
ต่องน้องยา ต่องมาเหงา เสร้าทุกข์ทน

รอปีหน้า มาพบใหม่ นัดไว้
ให้คำมั่น สัญญาฉัน กั้นสองคน
น้องสารภี คนตีหนา อย่ำหมองหม่น
ที่ถนง ตันยางใหญ่ ทางไปสารภี



โกวิท ธีรวิโรจน์